

WILL2006

“Kalıcı Bir Miras İçin İşçi Girişimi”

Recep Kapar*

“Kalıcı Bir Miras İçin İşçi Girişimi” (WILL2006)¹ sloganıyla “İşgücü ve Çevre Hakkında Sendikalar Toplantısı” 15–17 Ocak 2006 tarihinde Kenya’nın Nairobi kentinde Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) başkanlığında gerçekleştirildi. Toplantı UNEP himayesinde Sürdürülebilir Gelişme İçin Uluslararası İşgücü Vakfı, (Sustainlabour), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), UN Global Compact Office, Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya İşgücü Konfederasyonu (WCL), OECD Sendika Tavsiye Komitesi (TUAC)’nin destek ve katılımıyla düzenlemiştir. Toplantıya Birleşmiş Milletler (UN/BM) uzmanları, çevresel konulardaki hükümet yetkilileri, çevre uzmanları yanında 60’ı aşan ülkeden 150’den daha fazla sayıda sendika temsilcisi de katılmıştır².

WILL2006 toplantısına gelinceye kadar, 2002 yılında Johannesburg’da toplanan “Dünya Sürdürülebilir Gelişme Zirvesi”nde ICFTU, TUAC ve UNEP tarafından ortaklaşa bir yüksek düzey toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda çevresel konular ile işyeri ve çalışma koşulları arasındaki ilişkinin bütünselliği ele alınmıştır. Söz konusu toplantıda sendikal hareket bakımından sürdürülebilir gelişmenin desteklenmesinin önemli olduğundan hareketle, uygun istihdam, yoksulluk, gelişme ve çevrenin birbirine çok sıkı bağlı konular olduğu dile getirilmiştir. 2004 yılında ise, UNEP sürdürülebilir üretim ve tüketim süreçlerinin oluşturulmasında sendikaların yerine getirebileceği olası işlevleri inceleyen bir çalışma başlatmıştır³. Yakın geçmişte özetlenen bu girişimler WILL2006 toplantısının gerçekleşmesiyle yeni bir aşamaya ulaşmıştır.

Bu yazının amacı kuramsal olmaktan çok⁴, gündeme ve uygulamaya ilişkindir. Bir başka deyişle, uluslararası sendikal hareketin gündeminde yer alan çevre sorunlarının Türkiye’deki sendikal hareketin gündemine bir nebze de olsa taşınması amaçlanmıştır. WILL2006 toplantısına Türkiye’den katılımın olmaması ve bu tür konuların sendikal açılım içerisinde tali, ikincil konular olarak kabul edilmesi bu yazının hazırlanmasında belirleyici olmuştur. Çalışmada yalnızca toplantının gündeminde yer alan konu başlıkları ile bu konu başlıklarına ilişkin tartışmalar ve sonucunda geliştirilen öneriler ile sendikal istemler özetlenecektir.

Konular ve Amaç

WILL2006 toplantısı ile çevre sorunlarının sendika yöneticileri ve temsilcileri tarafından görüşülmesi, çevresel konularda üretilecek sendikal açılım, eylem ile girişimlerin ana çerçevesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplantının konuları:

- Sürdürülebilir bir işyeri ve çevre amaçlayan sendikal eylemlerin desteklenmesi,
- Sürdürülebilir gelişmenin önemli bileşenlerinden olan işgücü ve sosyal boyutların öne çıkarılması,
- Çevresel konularda sendikal eylem için ulusal çerçeveye katkı yapmaya yönelik güç ve kapasitenin oluşturulması,
- Çevre ve sürdürülebilir gelişme konusunda aktör olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) gibi BM örgütleri, endüstri temsilcileri ve önemli diğer örgütlenmelerle sendikalar arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi,
- İklim değişikliği, enerji, kimyasallar, sağlık, su, işletmelerin sosyal sorumluluğu gibi çevresel sorunlara yönelik sendikal yaklaşım ve açılımları belirlemek,
- Çevrenin korunmasına ve hesap vermeye dayalı sürdürülebilir gelişmenin sağlanabilmesinde sendikal yaklaşımın

Muğla Üniversitesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (recepkapar@mu.edu.tr)

dikkate alınması ve hükümetlere tavsiyelerde bulunmak olarak sıralanmıştır⁵.

Çalışma Grupları

Toplantıda sunuşların yapıldığı oturumlar dışında, beş ayrı başlık altında çalışma grubu oluşturulmuştur⁶. Çalışma gruplarında söz konusu konular tartışılırken, aynı zamanda toplantının sonuç bildirgesinde yer alması öngörülen önerilerde oluşturulmuştur. Burada çalışma gruplarının gündeminde konuşulan konular ve öneriler, üretilen yaklaşımlar kısaca özetlenecektir:

İklim Değişikliği ve Enerji Politikaları: Uyarılma ve Azaltma Önlemlerinin Çalışanlara Etkisi

Amerika Birleşik Devletleri'nde 2005 yılında kasırgalar nedeniyle kasırgaların başlangıcında toplam 350 bin insanın işini kaybettiği, kasırgalar sonrasında ise net istihdam kaybının 40 bin dolayında olduğu belirlenmiştir. Bu durum özellikle BM Üniversitesi Çevre Güvenliği Enstitüsünün gelecek 5 yılda dünyada sayıları 50 milyona yaklaşan insanın çevresel faktörler ve iklim değişikliği nedeniyle göç edeceği yönündeki uyarısı yakın gelecekte ortaya çıkacak sorunların ilk habercisi olarak görülmelidir. İklim olayları tüm ulusları etkilemektedir, aynı zamanda küresel ısınmaya bağlı olsun ya da olmasın iklim değişikliklerinin toplum ve istihdam üzerinde olumsuz etkilere yol açtığı ve açmaya devam edeceği de bilinmektedir⁷.

Enerji ve enerji hizmetleri ekonomik gelişmeyi hızlandırmakta, sanayileşmiş ülkelerde yaşam koşullarını iyileştirmekte, bir başka deyişle sosyal gelişme üzerinde olumlu etkilere sahip görünmektedir. Ancak, enerjinin hali hazırda egemen olan üretim ve tüketim biçimi sürdürülemez hale gelmektedir. Enerjinin var olan üretim biçimleri dünyanın her köşesinde insan ve çevre sağlığı üzerinde çok sayıda olumsuz etkide bulunmaktadır⁸.

Enerji insanların temel gereksinimlerinin karşılanmasında vazgeçilmez bir işlev üstlenmektedir. Bu öneme rağmen çoğ-

unluğu en yoksul ülkelerde, fakat sınırlıda olsa yeniden yapılanan ve gelişmekte olan ülkelerde de yaşayan **2 milyar insan elektrik enerjisini hiç kullanmamaktadır**. Bunların dışında dünyada milyonlarca insan uygun olmayan, yetersiz nitelikte elektrik enerjisi kullanmaktadır. Ülkeler arasında enerji kullanımı bakımından büyük ayrımlar ortaya çıkmıştır. Hatta aynı ülkede yaşayan kimseler arasında kullanılan enerji miktarı bakımından 25 kata ulaşan uçurumlar, kullanım eşitsizlikleri görülmektedir. Sendikalar bu toplantıda sürdürülebilir gelişmenin desteklenmesine yönelik sendikal eylem ve politikaların kapsamına iklim değişikliği ve enerji konularının alınması için ısrarlı olmuştur⁹.

Çalışma grubunun oluşturulma nedenlerine bakıldığında; daha az karbon yoğun bir ekonomiye geçmenin sosyal gelişmenin sağlanması ve daha çok sayıda daha iyi işlerin yaratılması için fırsat olduğu belirtilmektedir. İklim değişikliğini önlemeye yönelmiş uygulamaların başarısı, işyerlerinde amaçlara ulaşılması ve toplumsal desteğin sağlanması büyük ölçüde işçilere ve sendikalarına bağlıdır. İşçiler geçimleri ve yaşamları için zorunlu olan işlerinin güvende olmadığını hissettikleri zaman, iklim değişikliğini önlemeye yönelik önlemlere destekleri sınırlı kalacaktır veya aktif bir biçimde önlemlere direnç gösterecektir¹⁰.

Çalışma grubunun amacı enerji politikalarıyla ilgili sendikal açılım içinde yer alacak konular, enerji kullanımı, enerji kaynakları ile kamu enerji hizmetlerinin düzenlenmesi yanında ahlaki ve sürdürülebilir bir enerji politikasının oluşturulması olarak ortaya konmuştur. Bu amaç çerçevesinde, iklim değişikliğinin önlenmesi amacıyla üretim ve tüketim modellerinin değiştirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir. **Sendika temsilcileri ülke düzeyinde emisyonu azaltma amacındaki KYOTO protokolünü desteklediklerini tekrarlamışlardır**. Diğer yandan, grubun toplantısında “en iyi teknolojilerin” kullanılmasına yönelik çabaların destek beklediği de hatırlatılmıştır. İklim değişikliklerinin çok sayıda çalışanın sosyo-ekonomik koşulları üzerinde etkili olduğu, yalnızca karbondioksit emisyonu üzerinde durulmasının bir eksiklik olduğu ve iklim

değişikliğin önlenmesi için tüm sera gazı emisyonlarının giderilmesinin zorunlu olduğu görüşü dile getirilmiştir.

Çalışma Grubu sendikalara iklim değişikliği ve enerji konusunda yol gösterecek bilgi eksikliğinden şikâyet etmektedir. Aynı zamanda işyeri ölçeğinde emisyonun azaltılması ve enerji tasarrufunun sağlanmasına yönelik işçilerin ve sendikaların kullanabilecekleri inisiyatiflerinin araştırılması çalışma grubunda tartışılmıştır. Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü'nün iklim değişikliğinin çalışanların sağlık ve güvenliklerini nasıl etkilediğini belirleyen araştırmalara daha fazla önem vermesi istenmiş, OECD gibi uluslararası örgütlerinde iklim değişikliğinin istihdam üzerinde nasıl etkide bulunduğuna yönelik araştırmalar yapması ve yayında bulunması önerilmiştir.

Hükümetler ve yerel yönetimlerden toplum üzerinde etkileri olumsuz olacak enerji özelleştirmelerinden kaçınmaları talep edilmiştir. Çalışma grubunda elektrik piyasası düzenlenmelerinin sert ve katı standartlara tabi tutulması gerekliliği de konuşulmuştur¹¹.

Kimyasal Riskler: İşyerlerindeki Tehlikeli Maddeler

Kimyasalların insan yaşamının tüm alanlarına girdiği tartışma götürmez bir gerçektir. Sanayi devriminden bu yana kimyasallar ve ilgili maddelerin sayısının ve miktarının hızla artması önemli yararlar sağlamıştır. Modern yaşam biçimi içerisinde kimyasallar olmadan çoğu iş yapılamayacaktır. Sağladıkları yarar ve taşıdıkları öneme rağmen özellikle sentetik kimyasalların üretimi ve kullanımı insan ve çevre sağlığı üzerinde her geçen gün artan sayıda olumsuz etkiye sahiptir¹².

Kimyasallar konusunda bir çalışma grubu oluşturulmasının gerekçesi, kimyasalları gündelik yaşamının önemli bir parçası haline geldiği ve yaşam koşullarının geliştirilmesine katkılar sağladığı, ancak bazı kimyasalların tüketici, çalışan sağlığına ve çevreye önemli derecede giderilmesi imkânsız zararlara neden olması olarak açıklanmıştır. Bu nedenle, bazı kimyasalların yasaklanması, bazılarının sınırlandırılması gerekliliği üzerinde durulmuştur.

Kullanımda bulunan kimyasalların hem çevre hem de sağlık için güvenli bir biçimde kullanılmasını sağlayacak kurallar ile düzenlemelerin oluşturulması ve bunların uygulanmasının zorunlu hale geldiği açıklanmıştır¹³.

Bu bağlamda, kimyasalların sürdürülebilir bir biçimde kullanılmadığını kabul edilmiş ve kimyasalların kontrol edilmesi ile düzenlemesini de içeren çok sayıda yapılması gereken görevin bulunduğu tespiti de yapılmıştır. Kimyasallar konusunda bilgi açığının giderilmesi, kimyasalların ikame edilmesi ve olumsuz etkilerinin önlenmesine ilişkin ilkelerin geçerli bir biçimde uygulanması, “yeşil” kimyasallarla ve kimyasalların üretim süreci, pazarlanması ve geliştirilmesi, risklerle ilgili çok yanlı etki araştırmaların, değerlendirmelerin yapılması ve önlemlerin geliştirilmesi gibi konularda özel çabaların gerektiği de belirtilmiştir.

Gelişmiş ülkelerde kimyasalların tehlike ve olumsuz sonuçlarına ilişkin bilgiler bulunmasına rağmen, dünyanın büyük bir kesiminde kimyasalların güvenli kullanılmasına dair kontrollerin, düzenlemelerin ve bilginin eksikliği yaygındır. Bu durum tüketiciler, çalışanlar ve çevre için çok önemli sorunlara yol açmaktadır. Aynı zamanda, kullanımdaki kimyasalların biyolojik olarak sürekli ve yavaş yavaş su veya rüzgâr ile küresel ölçekte yayılması küresel çevreye yönelmiş bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Kimyasallar konusunda acil ve gerekli önlemler alınmazsa sorunun boyutunun daha da büyüyeceği çalışma grubunun oluşumunun bir gerekçesi olarak dile getirilmiştir. Bu bağlamda, **yeniden yapılanan ve gelişmekte olan ülkelerde yaşam koşulları gelişirken, çok yakın gelecekte daha fazla sayıda ve miktarda kimyasal üretilecek ve kullanılacaktır.** Hatta bugün kimya sektöründe ve kimyasalların kullanıldığı diğer sektörlerde yer alan işletmeler üretim süreçlerinin bir kısmını gelişmiş ülkelere kaydırmaktadır. Bu ülkelere kaydırılmayan kimyasalların üretimi ise gelişmekte olan ülkelere veya yeniden yapılanan ülkelere kaydırılmaktadır. Bu ülkelere kaydırılmayan kimyasalların üretimi ve kullanımı ise gelişmekte olan ülkelere veya yeniden yapılanan ülkelere kaydırılmaktadır. Bu ülkelere kaydırılmayan kimyasalların üretimi ve kullanımı ise gelişmekte olan ülkelere veya yeniden yapılanan ülkelere kaydırılmaktadır. Bu ülkelere kaydırılmayan kimyasalların üretimi ve kullanımı ise gelişmekte olan ülkelere veya yeniden yapılanan ülkelere kaydırılmaktadır.

sınırlı düzeyde geliştirilmektedir. Bu nedenle sosyal ve çevresel dampingden kaçınmak, sürdürülebilir bir gelişme çizgisinin ortaya konabilmesi için yeniden yapılanan veya gelişmekte olan ülkelerde gelişmiş ülkelerdeki gibi kontrol, düzenleme, mesleki eğitim, eğitim standartların oluşabilmesi için uluslararası topluluğun yardımına gereksinim bulunduğu çalışma grubunun oluşum gerekçesinde açıklanmıştır¹⁴.

Çalışma grubunda sendikaların yerel düzeyde kimyasallara ilişkin gerçekleştirebilecekleri bazı öncelikler tartışılmıştır. Grupta sendikaların çevre ve işyeri ölçeğinde kimyasal tehlikelere ilişkin eğitim ve mesleki eğitim faaliyetleri ile kimyasal ve tehlikeli maddeler kullanılan işyerlerinde işçilerin bilgi edinme, kararlara katılma hakkının uygulanmasını desteklemesi gerektiği tespiti yapılmıştır. Diğer yandan, sendikal çalışma içerisinde sağlık, güvenlik ve çevresel konuları da içeren toplu görüşme söyleminin geliştirilmesi yanında, atıkları azaltma ve kazaları önlemek için sendikal stratejilerin geliştirilmesi de önerilmiştir.

Kimyasalları tartışmak üzere toplanan çalışma grubunda ayrıca hükümetlerden beklenen işlevlerde konuşulmuştur. Hükümetlerden var olan yasaların ve sözleşmelerin uygulanması, yüksek düzeyde tehlikeli kimyasalların yasaklanması, dışsattımının önlenmesi, aşamalı olarak kullanımının ortadan kaldırılmasına yönelik politikaların uygulamaya geçirilmesini istemiştir. Aynı zamanda eğitim, denetim, kontrol ve uygulamalar için güçlü bir program oluşturmak amacıyla uygun ve yeterli kaynakların sağlanması, tehlikeli kimyasal maddelerin kökenlerinin takip edilmesini sağlayacak bir sistemin kurulması gibi bir dizi talep de tartışılmıştır¹⁵.

Çevresel Kaynakların Sürdürülebilir ve Eşit Biçimde Kullanılması İçin Sendikal Eylem

Uluslararası sözleşme ve anlaşmaların saygın bir yere koyduğu temel insan ve ekonomik hak ile özgürlükler bağlamında bir dizi kaynağın kullanılmaması insanların yaşamını etkilemektedir. Eğitim, taşıma/ulaşım,

su ve su tesisatı, sağlık bakıma, refah ve sosyal güvenlik sistemi ile birlikte fiziki korunmaya, enerjiye ve gıdaya eşit erişme ve kullanımı yoluyla insanların geçimlerini güvenli bir biçimde sürdürmelerini sağlama, yoksulluğun önlenmesi hakkında kaygılar ve sorunlar büyüktür. Çevresel kaynakların sürdürülebilir bir biçimde kullanılması bu sorunların çözümünü bir derece kolaylaştıracağı beklenmektedir.

Yoksulluğun yanında kaynakların kullanımında eşitsizliğin artması dünya tarihinde şimdiye kadar görülmemiş derecede çevresel çöküşü, ciddi toplumsal dağılmayı ve bölünmeyi neden olmayı sürdürecektir. Özellikle yukarıda belirtilen insan hak ve özgürlükleri ile yakından ilintili, insanın geçimi için zorunlu olan kaynaklara, hizmetlere ulaşmak piyasalaştırma, metalaştırma, işletmelerin artan önemi ve özelleştirme gibi uygulamalar nedeniyle gittikçe güçleşmektedir. Kullanım payları, katkı ödemeleri, özelleştirme, kamunun bu hizmetlerin ve kaynakların sunumundan çekilmesi eşitsizlikleri pekiştirmektedir¹⁶.

Toplantının bu çalışma grubunda çevresel kaynakların sürdürülebilir ve insanlar tarafından eşit bir biçimde kullanılabilmesine ilişkin sendikal açılım ve eylemlerin tartışılması amaçlanmıştır. Grupta özellikle çevresel bir kaynak olarak “su” üzerinde durulduğu görülmektedir. Grup oluşma gerekçesinde temiz suyun yaşamın en temel maddelerinden biri olduğu gerçeğinden hareketle insanlar için temiz ve içilebilir suyun sağlıkla ve yaşamla doğrudan ilgili olduğu belirtilmiştir. Temiz ve içilebilir suya ulaşmanın ve kullanmanın temel bir insan hakkı olduğu, aynı zamanda sürdürülebilir gelişmenin en temel konularından biri olarak kabul edildiği de tekrarlanmıştır. 1992 dünya zirvesinde “tüm insanların temel gereksinimlerine karşılık için eşit nicelik ve nitelikte içme suyuna erişme hakkı vardır” denilerek, *suyun bir meta olmadığı* onu erişmenin, elde etmenin ve kullanmanın piyasa koşullarına terk edilemeyeceği hatırlatılmıştır¹⁷.

Bu çerçevede, su veya kanalizasyon hizmetlerinin özelleştirilmesi uygulamalarından kaygı verici dersler çıkarıldığı belirtilmektedir. Yaşamsal kaynakların sunulmasında ve

kullanımında demokratik ve sürdürülebilir yaklaşımların önemli olduğu görüşü savunulmaktadır. Su hizmetlerinin yüzde 95'i yaklaşık 5 milyar insana kamu tarafından dağıtıldığı bilinmektedir. Bu insanların (yaklaşık olarak dünya nüfusunun) beşte biri (yüzde 20'si) nitelikli suya erişememektedir. Beşte ikisi ise (yüzde 40'i) kanalizasyon tesisatları olmaksızın yaşamaktadır. Buna rağmen su özelleştirmeleri suya eşit erişim, kullanım, yönetim ve kanalizasyon sistemlerinin gelişmesi bakımından olumlu sonuçlar doğurmamakta, aksine özelleştirmelere dair kuşkuları güçlendirmektedir¹⁸.

Sendikaların geçen dönemlerde belirledikleri suya ilişkin istemler çalışma grubunun oluşum gerekçeleri arasında özetlenmiştir: (i) *Su ekonomik bir mal (meta) değildir. Suyu kullanma temel bir insan hakkı olarak kabul edilmelidir.* (ii) Tüketim, atık ve kaynakların etkinliği konuları için sunum yanlı bir yaklaşım gerekmektedir. (iii) *Su kaynaklarının mülkiyeti ve yönetimi üzerinde hükümetlerin rolü güçlendirilmeli ve desteklenmelidir.* (iv) *Yerel yönetimleri de içeren kamu-kamu ortaklıkları suyun piyasa temelli sunumunu, dağıtımını ve kamu-işletme ortaklıklarını bırakılmasını sınırlamalıdır.* (v) Hesap verebilecek bir ortaklık demokratik karar alma ve değerlendirme süreçlerinde, bilgi paylaşımında bir artışı gerektirmektedir. (vi) *Kamu yararının geliştirilmesi amacı yoksul ve zayıf toplumsal kesimlerinde suyu kullanmasını geliştirmelidir.* (vii) *Su alanındaki özel sektörün Ar-Ge işlevi, gizli denetimi, uzun dönemli ayrıcalıkları, kamu borç yükleri ve kar için sunulan kamu garantileri sorgulanmak zorundadır.* (viii) *Katılım veya kullanım katkıları, vergilendirme yoluyla suyun finansmanı, iç borçlanma, sermaye yatırımların eksikliği özelleştirme için bahane olmamalıdır*¹⁹.

Meslek, Çevre ve Kamu Sağlığı Asbest ve HIV/AIDS Kampanyaları

Grupta ele alınacak konular ve grubun oluşturulma gerekçelerine bakıldığında iş kazaları ile meslek hastalıklarına gönderme yapılmaktadır. Her yıl çalışmanın sürdürülebilir olmayan biçimleri nedeniyle 2.2 milyon kadın ve erkeğin öldüğü, aynı zamanda 160 milyondan

insandan daha fazlasının meslek hastalığına yakalandığı hatırlatılmaktadır²⁰. Bu ölümlerin 440 bini sadece tehlikeli maddeler nedeniyle gerçekleşmektedir. Ayrıca AIDS'e yakalanmış 40 milyon insanın dörtte üçü işçilerden oluşmaktadır²¹.

Bir başka deyişle günde ortalama 5 bini aşkın insan işle ilgili bir nedenden ölmektedir. Tüm dünyada yılda ortalama 220 milyon iş kazası olmaktadır. ILO ve WHO bu olumsuz göstergelerin gerçeği tam yansıtmadığını ve gerçekte durumun daha kötü olduğunu tahmin etmektedir. Bu örgütler iş kazası ve meslek hastalıklarının her yıl dünya GSMH'nin yüzde 4'ü oranında bir ekonomik maliyete de yol açtığını hesaplamaktadır. Bu maliyete ek kamu sağlık hizmetleri ve harcamaları katılmamıştır²².

Diğer yandan bu olumsuz görüntünün değişmesi için gösterilen çabalar yetersizdir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün mesleki sağlık ve güvenlikle ilgili sözleşmelerinin, tavsiyelerinin ve diğer araçlarının desteklenmesi bu bakımdan temeldir. Örneğin, Örgütün 162 sayılı "Asbestin Kullanımında Güvenlik Sözleşmesi" bugüne kadar 178 üye ülkenin yalnızca 28'i tarafından onaylanmıştır²³.

Ek olarak, küreselleşme olarak adlandırılan süreç dünyanın bir kısmında bulunan güvenli ve sağlıklı işyerleri ile işlerin dünyanın diğer kısmında daha tehlikeli, kötü çalışma çevresi ile koşullarına sahip işyerleri ve işlerle ikame edilmesini doğuran koşulları pekiştirmektedir. Sendikalar işçilerin mesleki sağlık ve güvenliklerinin sağlanması ile sürdürülebilir gelişme amaçlarının bütünleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sendikaların işçiler yanında toplumun refahını ve uygun çalışmanın gelişimini sağlayacak temelleri güçlendirmede önder bir işlev üstlendiğine değinilmiştir²⁴.

Meslek, Çevre ve Kamu Sağlığı Asbest ve HIV/AIDS Kampanyaları Çalışma grubunda mesleki, çevresel ve halk sağlığı arasındaki ilişkiler Filipinlerden gelen sendika temsilcisinin raporu bağlamında tartışılmıştır. Buna göre, mesleki, halk ve çevre sağlığı önlemlerinin gelişmesi işçi, toplum, uluslararası örgütler ile çeşitli bakanlıkların arasında eşgüdümü

gerektirmektedir. Mesleki sağlık önlemleri geçmişte işyerindeki sağlık ve güvenlik koşulları üzerinde yoğunlaşırken, günümüzde ilgi bu geleneksel yaklaşımın dışına çıkarak, işyeri çevresini de kapsayacak biçimde geliştiği belirtilmiştir²⁵.

Aynı zamanda asbestin kullanılması, ticarileştirilmesinin yasaklanmasına ilişkin yürütülen kampanyalar değerlendirilmiş, küresel ölçekte asbestin ter türlü kullanımı ile ticaretinin toptan yasaklanması çağrısı yapılmıştır²⁶.

Diğer yandan HIV/AIDS'in yaygınlaşmasına kötü çevresel koşullarında katkıda bulunduğu, sağlık bozucu çevresel koşulların insanları bu hastalık karşısında zayıf ve savunmasız bıraktığı belirtilmiştir. Çevresel koşullar dışında mesleki uygulamalar nedeniyle çalışanların işlerini yaparken doğrudan iş sağlığı ve güvenliği bakımından HIV/AIDS riski ile karşı karşıya kalmalarının önemli bir sorun oluşturduğu söylenmiştir²⁷.

Ortak Sosyal Sorumluluk ve Hesap Verme

Ortak sosyal sorumluluk son zamanlarda çok sayıda insanın üzerinde düşündüğü ve önemli bir etkiye sahip yaklaşım olarak belirmektedir. Sosyal sorumluluk yaklaşımı sürdürülebilir gelişme ile küreselleşme üzerine yapılan tartışmaların büyük bir parçasını oluşturmaktadır²⁸.

İşletme ve yönetimine ilişkin olan ortak sosyal sorumluluk çoğunlukla tek taraflıdır. Bunun için ortak sosyal sorumluluk, işletme yönetimini denetleyen düzenlemelerin ve yasal çerçevelerin oluşturduğu kurumsal sorumluluk biçimleriyle aynı şey değildir ve bu biçimlerin yerini tutamaz. Ortak sosyal sorumluluk işletme yönetiminin gönüllü bir eylemidir. Ortak sosyal sorumluluğun temel düşüncesi yönetimin süre giden eylemleri sırasında üretim sürecinin ve işletmenin faaliyetlerinin etkilediği herkesi göz önünde bulundurmasıdır. İş etiğinin bir türüdür. Diğer yandan, ortak sosyal sorumluluk yalnızca bir yaklaşım değildir, aynı zamanda bir oluşumdur. **Ortak sosyal sorumluluk sendikaların etkinlikte buldukları ortamda biçimlenmektedir. Ortak sosyal sorumluluk sendikalar tarafından kabul edilecek, ret**

edilecek veya kayıtsız kalınacak herhangi bir yaklaşım değildir. Sendikalar ortak sosyal sorumluluğun yarattığı tehlikeleri ve fırsatları göz önünde bulunduran ayrıntılı bir sendikal açılım geliştirmek zorundadır. Sosyal sorumluluk yaklaşımı ve oluşumu iş dünyasının davranışları üzerinde geniş beklentilerin doğmasına yol açmaktadır. Sorumluluk bir bütün olarak toplumun beklentisidir ve sorumluluk yasalardan kaynaklanabildiği gibi yasal olmayan süreçlerden de kaynaklanmaktadır. Bunlar düzenleme, kural, yasa gibi kurumsal (formel) biçimlerde olabildiği gibi, başka türlü ifade edilen kültürel değerleri paylaşma şeklinde de olabilmektedir²⁹.

Çalışma grubunda işletmenin sosyal sorumluluğu ile hesap verebilirliği arasında bulunan ayrımlara değinilmiş, ortak sosyal sorumluluk ile işletmenin sosyal sorumluluğu kavramları açıklanmış ve çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yapılan sunuma göre, işletmenin sosyal sorumluluğu küreselleşme süreci ile yakından bağlantılıdır ve Çin'de biçimlenmiş bir model olabileceği gibi, gelişmiş bir ülkede farklı bir işletmede de yeni liberal yönetim modellerinin desteklenmesi işlevini de üstlenebilmektedir. Bu bağlamda, sendikaların sosyal sorumluluğa ilişkin tanımı ve yaklaşımı toplumun ve işçilerin çıkarlarını açıkça içermeli ve desteklemelidir. Çalışma grubunda ortak sosyal sorumluluğa ilişkin belirlenmeye çalışılan ilkeler şu şekilde sıralanabilir³⁰:

Uyuma+gönüllülük: Sosyal sorumluluk çerçevesinde işletmelerin kendilerince üstlendikleri gönüllü sorumlulukların, uyulması zorunlu olan ve yasal sistemin yüklediği sorumlulukları ikame etmesi veya onların yerine geçmesi kabul edilmemelidir. Aksine gönüllü sosyal sorumluluk süreçleri yasal ve kurumsal olan zorunlu sorumluluk sistemini tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Ortak sosyal sorumluluk yasal, emredici, güçlü ve zorunlu yasal düzenlemelerin yüklediği sorumlulukları ortadan kaldırmamalıdır.

Bütünleşme: Sosyal sorumluluk yaklaşımı içerisinde sürdürülebilirliğin bileşenlerini ve niteliklerini oluşturan unsurlar üretim ve tüketim modelleri ile kesinlikle

bütünleştirilmelidir. Örneğin ucuz ve standart altı ürünlerin ve üretim süreçlerinin gelişmekte olan ülkelere dolması gibi sürdürülemez etki ve sonuçların ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Tutarlılık, açıklık ve hesap verebilirlik:

Uluslararası işletmeler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki üretim süreçlerinde farklı standartlar uygulamaktan vazgeçmelidir. İşletmeler ürünlerinin üretim sürecinin en başından tüketim sürecinin en sonuna kadar geçen süre içerisinde (ürün yaşam döngüsünün tümü) neden tüm oldukları çevresel ve sosyal etkileri göz önünde bulundurmalıdır. Çevre ve işçi hakları birleştirilmelidir.

Katılım ve diyalog: İşletme yönetimi sosyal sorumluluklarını tek yanlı kendince oluşturması durumunda başarısızlığa uğramaktadır. Sosyal sorumluluk sürecinden işletmenin beklediği sonuçları ve başarıları elde edebilmesi için işçilerin ve sendikalarının bu sürece dâhil –müdahil- olması gerekmektedir. Diğer yandan, sosyal sorumluluğun oluşması ve gelişmesine işletmeler sendikalar ve işçiler yanında, tüketici örgütlerini, çevre koruma amaçlı girişim ve örgütlenme gibi çok taraflı yapılanmaları da katması bir zorunluluk olarak görülmelidir.

Demokratik yönetim: İşletmenin sosyal sorumluluklarını kabul etmesi hayırseverlik olarak görülmemeli ve gönüllüğü de dayanmamalıdır. Sorumluluk işletmeye büyük gelirler getiren sağlayan karar alma, yönetim ve iş uygulamalarının ayrılmaz bir parçasıdır³¹.

İşçiler ve sendikacılar arasında yeni bir yaklaşım olan ortak sosyal sorumluluğun kurumları, kuralları, araçları ve sözleşmeleri hakkında bilgi ve dikkat eksikliği bulunmaktadır. Bu tespitten hareketle çalışma grubu UNEP, ILO, UNESCO ve diğer yapılarla birlikte işletmelere sosyal sorumluluk yükleyen tüm konular hakkında üye ve yöneticilere yönelik eğitim ve mesleki eğitim çabalarını arttırmak için sendikalara ve merkezi işçi örgütlerine çağrı yapılmasını önermiştir. Bu konudaki eğitim malzemeleri ve diğer kaynaklar anlaşılabilir olması istenmiş ve olanaklı ise eğitim sürecine işverenler ile çalışanlar birlikte dâhil edilmesi

yönündeki düşüncelerde tartışılmıştır.

Çalışma grubuna göre ortak sosyal sorumluluğun zorunlu olma niteliğinin güçlendirilmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir. İşletmenin sosyal sorumluluğunu geçerliliği güçlü bir devlet denetimine ve eylemine bağlıdır. Hükümetlerden tüm işletmelerin uyacağı zorunlu standartları ve yasal düzenlemeleri gerçekleştirmeli istenmiştir. Devletin işçileri, çevreyi ve yurttaşları koruma kapasitesinin çoğu ülkede artırılması ve geliştirilmesi gerekliliği tespit edilmiştir.

Çalışma grubuna göre işletmeler sosyal sorumluluğu belirleme ve yaşama geçirme sürecinde tek başlarına davranmalıdır. İşletmelerin faaliyetlerinden etkilenen tüm taraflar mutlaka bu süreçte yer almalıdır. Sosyal sorumluluğun gerçekleşmesi ve izleme sürecinin gerektirdiği raporlamanın güvenilirliğinin sağlanması, sürecin yozlaşmasının önüne geçilmesi işçilerin ve diğer ilgili toplumsal kesimlerin bu süreçlere katılmasıdır. **Diğer yandan, sosyal sorumluluk mekanizmalarının kurumsallaşmış endüstri ilişkileri işleyişinin yerine geçmemesi gözetilmelidir.** Sosyal sorumluluk ile endüstri ilişkileri birbirlerinin yerine geçecek seçenekler haline getirilmemeli, işletmelerin bunun aksine davranışlardan kaçınmaya zorlanması gerekmektedir. **Çalışma grubu işçileri temsil eden tek örgütün sendikalar olduğu gerçeğinin sosyal sorumluluğun belirlenmesi, yerine getirilmesi, izlenmesi ve rapor edilmesi sürecinde göz ardı edilmemesini de vurgulamaktadır³².**

Diğer yandan sürdürülebilir bir gelişme için çevresel ve sosyal unsurların sağlanması yalnızca işletmelerin sorumluluğu olarak görülmemelidir. Hükümetlerin, kamu kurumlarının, sendikaların, diğer tüm toplumsal örgütlenmelerinde sorumlulukları bulunduğu unutulmamalıdır.

Bu çerçevede ister büyük, ister küçük olsun tüm işletmeler güvenilir, dürüst ve açık bir raporlama sürecini ve sorumluluklarını yerine getirip getirmediklerine ilişkin hesap verebilirliği üstlenmelidir. Çalışma grubu sosyal sorumluluğun bir halkla ilişkiler faaliyeti olmadığını, gerçekte halkla ilişkiler faaliyetinde

çok daha fazla unsurları içermesi gerektiği açıktır.

Hükümetlerin OECD Çokuluslu İşletmeler Yönergesini imzalaması ve buna uygun yasal düzenlemelerin ve uygulama koşullarının oluşturması beklendiği dile getirilmiş, sosyal ve çevresel hükümlerin tüm kamu çalışma ve ihale süreçlerinde yer alması istenmiştir³³.

Sosyal sorumluluk konusunda toplanan çalışma grubuna göre; sendikalar üyelerine, topluma ve çevrelere karşı olan sorumlulukları bağlamında işletmelerin sosyal sorumluluğun geliştirilmesine yönelik her türlü desteği ve girişimi yapmalıdır. Sendikalar sosyal ve çevresel her türlü standardın çiğnenmesine karşı uyanık olmalı ve gereken şikâyet mekanizmalarını harekete geçirmelidir. Kamu yatırımları ile işçilerin birikimlerinden oluşturulmuş fonların yatırıma dönüştürülmesinde sendikalar hassas olmalı ve bu yatırımların sosyal ve çevresel kaygılar göz önünde bulundurularak yapılması sağlanmalıdır. Sendikalar sonuçları olumlu olduğu kadar, sonuçları olumsuz olan işletme sosyal sorumluluğu uygulamalarını izlemeli, incelemeli, yayın haline getirmelidir. Aynı zamanda, sendikaların yeterince güçlü olmadığı ülkelerde sosyal sorumluluk standartlarına uyulmaması durumunda uluslararası sendikal hareket güçlü destekler oluşturmalıdır³⁴.

Değerlendirmeler

UNEP Müdürü gelişmenin sürdürülebilir olması için çevrenin temel bir unsur olduğunu belirtmiş, ancak sürdürülebilirlik için sosyal boyutunda unutulmaması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede UNEP'in sendikalar ile gerçekleştireceği ortaklığın önemli olduğu ve sendikaların gelecekte bu mücadelede çok önemli aktörler haline gelmesi gerektiği üzerinde durmuştur³⁵.

WLC ve ICFTU ile birlikte diğer bağımsız ve demokratik sendika örgütlenmelerinin bir araya gelmesiyle 2006 yılında oluşturulacak yeni uluslararası sendikal örgütlenmenin çevresel konulara da öncelik

tanınması beklenmektedir³⁶.

1977 yılında ILO ve UNEP iki örgüt arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi amacıyla bir anlaşma imzalamıştı. ILO diğer benzer örgütlerle birlikte çalışmayı sürdürmektedir. Örneğin Dünya Sağlık Örgütü ile özellikle gelişmekte olan ülkelerde işçilerin sağlık ve güvenliklerinin korunması için yakın bir işbirliği içinde çalışmaktadır. WILL2006 toplantısı WHO, UNEP ve ILO tarafından ortak bir izleme için adımlar atılmıştır. ILO tarafından çerçevesi ve içeriği belirlenen örgütlenme özgürlüğü doğal ve insan çevresinin korunmasına yönelik stratejilerde temel bir etmendir ve işçilerin bulunduğu herhangi bir işyeri bakımından ana bileşendir. WILL2006 toplantısı aynı zamanda, ILO'nun sürdürülebilirliğin gelişiminin ve çevrenin korunması sürecinin unsurları olan sosyal ve işgücü boyutlarını güçlendirmede çok önemli işlevler üstleneceğini göstermiştir³⁷.

Sonuç Bildirisi

Toplantının sonunda ayrıntılı bir sonuç bildirgesi yayınlanmıştır³⁸. Çalışma gruplarının ve oturumlarda ki sunuşlar ışığında hazırlanan bu çevresel konularda bir dizi öncelik belirlenerek kamuoyuna duyurulmuştur. Bildirgeden alıntılar Kutu 1 ve Kutu 2' de verilmiştir.

Toplantıda yoksulluğun azaltılması, çevresel koruma ile uygun iş arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, sürdürülebilir gelişimin sağlanmasında demokratik ve etkili yönetimin kurulması, haklar temelinde sürdürülebilir gelişimin sosyal ve çevresel boyutlarının bütünleştirilmesi konusunda ortaya uzlaşma çıkmıştır. Toplantıya katılanlar iklim değişikliği konusunda acil eylem gerekliliğini kabul etmiştir. Diğer yandan, sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerinin desteklenmesi gerekliliği tanınmıştır³⁹.

Toplantıda BM'in üç uzmanlık örgütü sürdürülebilir gelişmeye ilişkin sendikal çabaları destekleme sözü vermiştir. UNEP, WHO ve ILO birlikte çalışmak için konuya ilişkin ortak bir izleme süreci oluşturma yönünde adım atmıştır. Sendikalar ise, sürdürülebilir gelişme yönünde ilerleme sağlanabilmesi için sendikal açılımlar

ve eylemler yoluyla uygulamaya dönük adımları yaşama geçirdiklerini ve bu konuda öncelikli olarak sendikal etkinliklerini yaygınlaştıracakları sözünü vermişlerdir⁴⁰.

www.will2006.org

WILL2006 toplantısı ile ilgili bu yazıda kullanılan bilgilerin önemli ölçüde derlendiği web sitesi bir dizi bağlantıyı (link) ve belgeyi içermektedir. Aynı zamanda, son 3–4 yılda farklı ülkelerde ulusal ve uluslararası sendikal yapı tarafından üretilmiş bilgi, belge ve örnek olaylara ilişkin açıklamalarda web sitesinde bir araya getirilmiştir. Bu yönüyle site konuyla ilgilenenlerin ilk başvuracakları bir bilgi kaynağı olma özelliği kazanmıştır. Site İngilizce, İspanyolca ve Fransızca dil seçeneklerini kullanıcıya sunmaktadır.

Sonuç

Sendikalar çalışanlar ve toplumun geneli için yaşamsal olan ücret, istihdam, yoksulluk, güvencesizlik gibi sorunlar kadar ve bu sorunlarla iç içe geçmiş olan çevresel sorunlarla da ilgilenmek zorundadır. Ekonomik ve sosyal sorunlar ile çevre sorunları gerçekte aynı süreç ve kaynaklardan beslenmektedir. Bu çerçevede, sendikal hareket ekonomik ve sosyal sorunları yapay bir biçimde çevresel konulardan ayırırsa önemli açmaz ve çözümsüzlüklerle karşılaşacaktır. Örneğin günümüzde yoksulluk, yoksunluk, istihdam, iş sağlığı ve güvenliği gibi birçok sorun çevresel konular göz ardı edilerek çözülemeyecek hale gelmiştir.

Çevresel sürdürülebilirlik ile sosyal gelişmenin bütünleşik iç içe geçmiş bir süreç olması nedeniyle çevre sorunları ile ilgilenmek sendikalar için bir *halkla ilişkiler faaliyeti* olarak görülmemelidir. Sendikalar ekonomik ve sosyal sorunların aşılmasında sosyal gelişme kadar çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması amacını da etkinliklerinin odak unsurlarından biri haline getirmek durumundadır. Gelinecek noktada, çevresel sürdürülebilirliği içermeyen bir sosyal gelişmenin artık olanaklı olmadığı görülmektedir. Diğer yandan, sosyal gelişmeyi gözetmeyen bir çevresel açılımında yaşama şansı bulması veya başarılı olması beklenmemelidir.

Ayrıca işletmenin sosyal sorumluluğu ve ortak sosyal sorumluluk yaklaşımlarının keyfiyete dayalı, denetleme ve hesap vermeden uzak işletmelerin tercihlerine bırakılmış bir strateji olarak kalması sendikal gündemin yakın gelecekteki en önemli sorunlarından biri haline gelecektir. Bu sürece sendikaların katılması sosyal sorumluluğun işletme yönetiminin egemen olduğu bir alan olmaktan çıkarılarak kamusal bir nitelik kazandırılması, yasalarca emredici ve denetleyici bir süreç haline getirilmesi, sosyal ve çevresel sorumluluğun işletme faaliyetlerinde bir bütün olarak yer alması zorunluluk haline getirilmelidir. Sosyal sorumluluk stratejileri işletmelerin bir halkla ilişkiler faaliyeti veya pazarlama, marka stratejisi olmaktan çıkarılmalıdır. Bunun içinde işçileri temsil etme yetkisine sahip tek örgüt olan sendikalara görev düşmektedir.

—0---

“Büyük bir olasılık iklim değişikliği çalışma koşullarını ve işleri çok önemli derecede olumsuz etkileyen doğal afetlerin yoğunluğunu ve sıklığını arttırıyor”. (...) “İklim değişikliğinden kaçınmak veya onu sınırlamak için, işletmeler sürdürülebilir üretim yöntemlerini benimsemek zorundadır. Bu durum işçiler ile işverenler arasında sosyal diyalogun çok önemli olduğu bir geçiş sürecini gerektirecektir”⁴¹. 1990–2000 yılları arasında dünyada 2.557 önemli doğal afet olmuştur. Bu afetlerin yüzde 90’ı suyla ilgilidir. Belirtilen afetlerde **665 bin kişi ölmüştür** ve ölenlerin yüzde 97’si gelişmekte olan ülkelerde yaşıyordu⁴².

Dünya Sağlık Örgütü’nün hazırlamakta olduğu son rapora göre, dünya ölçeğinde hastalıkların yüzde 25’inin nedeni çevresel koşullardır. Çevresel koşullar nedeniyle yılda ölen insan sayısı 30 milyon olarak hesaplanmaktadır⁴³.

Japonya’da sendikalar ve destek grupları bir yüzyıldan daha uzun süredir ortak sosyal sorumluluk konusunu konuşuyor olmalarına rağmen, yakın bir zamanda tanımlanan ortak sosyal sorumluluk yenice merkezi bir konu haline geldi. Bunun nedeni küreselleşmenin yaygınlaşmış olmasıdır. Belirli olumsuzlukları başlatan sosyal sorumluluk, aynı zamanda iş dünyasında işletme skandallarına bulaşmış ve yozlaşmıştır.

Japonya’da sendikalar işletmelerin sert yasal yükümlülüklerle bağlı kalma ve uymak için attıkları adım, gösterdikleri çaba kadar sosyal sorumluluğu destekleyecektir. Yasal yükümlükler işletmeler tarafından göz ardı edilirse, uyulmazsa, sendikalar bu tür girişimlere güçlü bir biçimde karşı koyacaktır. Kenichi Kumagai, (Japon İşçi Sendikaları Konfederasyonu)⁴⁴

“Günümüz küresel ekonomisi çevresel bakımdan sürdürülemezdir. Bu nedenle her şeyden ekonominin kendisi ve istihdam tehdit altındadır. Örneğin Hindistan’da yılda 10 milyar dolardan daha fazla (GSMH’nın yüzde 4,5’i) çevresel erozyon ve çöküş yaşanmaktadır. Çoğunlukla çevresel çöküşle ilgili olan doğal afetlerde küresel ölçekte 2004 yılında 100 milyar doların üzerinde ekonomik maliyetin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Kuşkusuz 2005’de bu maliyet çok daha yüksek olmuştur.”

“İstihdam ve çevre birbirine karşılıklı olarak bağlıdır. İyi işlerin varlığı sağlıklı çevresel koşulların bulunup bulunmadığıyla yakından ilgilidir. Sağlıklı çevre politikaların geliştirilmesi ve uygulanması ise işçilerin desteğini ve müdahalesini gerektirmektedir. Çevresel düzenlemeler dolayısıyla ortaya çıkan istihdam kayıplarının sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, çevresel olarak sürdürülebilir bir ekonomi yeni istihdam alanları için en önemli kaynaktır.”

“Tahminlere göre çevresel önlemler yeni istihdam yaratılmasına destek olmaktadır. Çevresel bakımdan sürdürülebilir bir ekonomi yaratma çabaları dünya ölçeğinde 14 milyon yeni iş yaratmıştır. Gelecek yıllar içerisinde de milyonlarca yeni istihdam için umut vermektedir. Dünyada 1999 yılında 86 bin çalışan rüzgâr tribünlerinin üretimi ve kurulmasında çalışmaktaydı. Son iki yıl içinde bu rakam ikiye katlanmıştır. 2020 yılında rüzgâr enerjisi üretiminde 1,7 milyon çalışanın istihdam edileceği hesaplanmaktadır. Küresel ölçekte yeniden dönüşüm içinde 1,5 milyondan daha fazla insan istihdam edilmektedir. ABD de ürünlerin yeniden üretim işleri yıllık 53 milyar dolarlık bir işleme sahipken, 480 bin doğrudan istihdam yaratmaktadır. Bu istihdam çelik sanayinin istihdamının iki katıdır”.

Hillary French, UNEP⁴⁵

Kutu 1: (Birinci Sendikalar Toplantısının Sonuç Kararından)

- Yoksulluğun azaltılması, çevrenin korunması ile uygun iş arasında bulunan ilişkinin güçlendirilmesi. Uygun ve güvenli işlerin bulunması insanların sürdürülebilir bir geçime sahip olması için temeldir. Uygun ve güvenli işlerin yaratılması yalnızca çevresel bakımdan sürdürülebilirliğin sağlanması ile olanaklıdır. (...)
- Haklar temelinde oluşturulmuş bir yaklaşımla sürdürülebilir gelişmenin sosyal ve çevresel boyutlarının bütünleştirilmesi; işçiler ve sendikaları sürdürülebilir gelişme stratejisinde yer alacaksa örgütlenme ve toplu görüşme gibi çalışanların temel hakları saygı görmek zorundadır. Ayrıca, insan hakları su ve enerji gibi temel kaynaklara eşitlikçi, adil, evrensel ve tam erişmeyi (kullanmayı) kapsamak zorundadır.
- Sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanması için etkili ve demokratik bir yönetişimin kurulması, ulusal kamu otoritelerinin rolünün güçlendirilmesi, küresel piyasa ve işletmeleri yönetmek için zorunlu kuralların oluşturulması, hukuk ve düzenlemelere iş dünyasının uymasının sağlanması ve aynı zamanda sürdürülebilir gelişmeye ulaşabilmek için daha geniş bir sorumluluk ve hesap verebilirliğin oluşması,
- BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi ve Kyoto Protokolünün desteğinde iklim değişikliğine ilişkin acil eylem yapılması; hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için yeni ve ek düzenlemelerin geliştirilmesi, önlemlerin istihdam üzerindeki olumlu etkilerini arttırmak, olumsuz etkilerini azaltmak ve önceden harekete geçmek, iklim değişikliği stratejileri hakkında karar alma süreçlerine sendikaların katılımının sağlanması,
- Kimyasalların çalışanlar, tüketiciler, topluluk ve çevre için güvenli kullanımının sağlanması için kimyasallar hakkındaki Johannesburg amaçlarının yaşama geçirilmesi, Stockholm Sürekli Organik Kirleticiler sözleşmesi bağlamında en tehlikeli maddelerin ikame edilmesi, Kimyasalların Yönetimi ve izlenmesi stratejik yaklaşımının uyarlanması yoluyla güçlü küresel bir girişimin sağlanması, ek olarak REACH olarak bilinen AB kimyasalları izin verme, değerlendirme, kaydetmeye yönelik düzenleyici çerçevenin tamamlanması ve sonuçlandırılması için destek olunması,
- Teknoloji aktarımları, yayılması ve temiz üretim merkezlerinin güçlendirilmesi yoluyla sürdürülebilir üretim ve tüketim biçimlerinin desteklenmesi
- Çevresel korumanın merkezi bir unsuru olarak istihdam geçişleri için politikaların uygulanmaya başlanması ve istihdam geçiş ile değişimlerinden olumsuz olarak etkilenen çalışanlara uygun ve güvenli seçeneklerin sunulması,
- Sürdürülebilir gelişme ile çevre hakkında olan sözleşmeler ile uluslararası kurallar arasında uyumun ve ortaklığın sağlanması, bu amaca UNEP, ILO ve WHO ile çevre, sağlık, sosyal ve işgücü bakanlıkları arasında güçlendirilmiş işbirliğinin sağlanması yoluyla ulaşılacaktır.
- Mesleki sağlık çevre ve halk sağlığı politikası ile uygulamasının ilişkilendirilmesi sürecinde sahip olunan bir hakkın konusu olan mesleki sağlık ve güvenlik standartları önem kazanırken, standartları desteklemek ve geliştirmek için hazırlanmış olan ILO sözleşmelerinin güçlendirilmesi; (...) HIV/AIDS'le mücadele kampanyalarının temel bir unsur olarak kullanılması, kimyasallardan ve asbest gibi tehlikeli maddelerden işçilerin ölmesi, yaralanması ve hasta olmasının önlenmesi, kadın ve erkeğin üreme sağlığının korunması hakkının sağlanması **(konularında toplantıya katılan üyeler anlaşmıştır)**.

Kutu 2: (Birinci Sendikalar Toplantısının Sonuç Kararından)

- Hükümetlerin politika ve uygulamalarının geliştirilmesi için, işçilerin çevresel haklarını ve katılımını sağlayan özellikle işyerlerinde sürdürülebilir üretim ve tüketim modellerine geçişe yardım edilmesi için,
- UÇÖ'nün ilgili ve diğer çevre sözleşmelerini içeren temel araç ve sözleşmelerin onaylanması ve uygulanması, çevresel korumanın, sürdürülebilir gelişmenin yoksulluğu ortadan kaldırmanın önemli bir unsuru olan uygun istihdamın yaratılmasına yönelik sosyal ve istihdam politikaları desteklenmesi için,
- Çevresel bakımdan güvenli ve sürdürülebilir bir tüketim ve üretim için yapılan girişimlerin izlenmesi, yaşama geçirilmesi, planlanması ve değerlendirilmesi, sektörel düzeyde teknoloji değerlendirmelerinin geliştirilmesi ile temiz teknoloji transferleri için,
- Kimyasalların düzenlenmesi hakkında AB REACH programı kapsamındaki kimyasal tehlikeli maddelerin belirlenmesi, üretim kalıntılarının engellenmesi, sorumluluğu gibi önleyici ilkeleri bağlamı içinde, önerilerin küresel düzeyde uygulanabilmesi için,
- Su ve enerji gibi kaynakları kullanma bağlamında insan haklarının ve eşitliğin sağlanması, sosyal ve çevresel konuların bütünleştirilmesi konularında hükümet girişimlerinin, tedarik uygulamaları ve düzenlemelerinin, özelleştirme, arazi kullanımı politikalarının izlenmesi için,
- Uygun yasal çevresel sorumluluklarla birlikte doğal ve endüstriyel felaketslere karşı geçerli önleyici ve giderici önlemlerin alınması için **(sendikal eylem geliştirilmesi ve çalışmanın yapılması kararlaştırılmıştır)**.

- ¹ The Workers Initiative for a Lasting Legacy (WILL 2006)
- ² ICFTU, “**Will 2006 Conference: Trade Unions Agree Action on Environment with Key UN Bodies**” ICFTU ONLINE (16.1.2006). (www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991223286&Language=EN)
- ³ ICFTU, “**WILL 2006: Trade unions mobilise for joint action on labour and the environment**”, ICFTU ONLINE (13.1.2006). (www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991223270&Language=EN)
- ⁴ Bu konuda Türkçe çalışmalara örnek için bkz.: Gürhan Fişek (1995), “Hedef: Çevre ve Meslek Hastalıkları”, '93-'94 Petrol-İş, İstanbul; Sinan Vargı (1994), “Çevrenin Korunmasında Sendikaların Rolü”, Türk-İş Dergisi, S. 285 (Ocak); Sinan Vargı (1994), “Çevrenin Korunması Konusunda Sendikalar Tarafından Yürütülen Çalışmalar”, Türk-İş Dergisi, S.287 (Mart); Sinan Vargı (1994), “Toplu İş Sözleşmeleri ile Çevrenin Korunması”, Türk-İş Dergisi, S. 286 (Şubat); ----- (1993), “Çevrenin Korunması ve İş Güvenliği Arasında Köprü Kurmak”, Çalışma Ortamı, S.10 (Eylül); Recep Kapar (2004), “Çevresel Konularda Sendikal Gereçekler ve Açılımlar: Sosyal Dayanışmanın Gücü”, Sendikal Notlar, S.2 (Kasım-2004); Recep Kapar (1997), Çevre sorunları ile Çevre Koruma Politikalarının İşçiler Üzerindeki Etkisi ve Sendikaların Çevre Politikaları, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Eskişehir.
- ⁵ (www.will2006.org/assembly.php)
- ⁶ (www.will2006.org/groups.php)
- ⁷ (www.global-unions.org/pdf/ohsewpP_8h.EN.pdf)
- ⁸ **The Workbook** [Draft Verisons 8.0], Trade Union Assembly on Labour and the Environment-WILL2006, 2006, s. 8.
- ⁹ **Workbook**, s. 8–9.
- ¹⁰ (www.will2006.org/groups.php)
- ¹¹ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137864709&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ¹² **Workbook**, s. 12.
- ¹³ (www.will2006.org/groups.php)
- ¹⁴ (www.will2006.org/groups.php)
- ¹⁵ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137864957&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ¹⁶ **Workbook**, s. 17-18.
- ¹⁷ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865392&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ¹⁸ **Workbook**, s. 18.”
- ¹⁹ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865392&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ²⁰ (www.will2006.org/groups.php)
- ²¹ Lene Olsen, “**Environmentally Sustainable Development: the WILL is There**”, ILO Features Service Articles, Department of Communication, 2006. (www.ilo.org/public/english/bureau/inf/features/06/will.htm)
- ²² **Workbook**, s. 24.
- ²³ Olsen, s. 1.
- ²⁴ (www.will2006.org/groups.php)
- ²⁵ UNEP, **Report of the Trade Union Assembly on Labour and the Environment on the Work of its first Meeting**, UN/UNEP, UNEP/DPDL/TUALE/1, 2006, s. 16. (www.will2006.org/documents/TUAreport.pdf)
- ²⁶ UNEP, **Report**, s. 8.
- ²⁷ UNEP, **Report**, s. 9.
- ²⁸ Ortak sosyal sorumluluk, işçiler ve sendikaları hakkında tartışmalar için bkz.: Sendikal Notlar Dergisi, S. 23 (Ağustos-2004), s. 80-130.
- ²⁹ (www.will2006.org/groups.php)
- ³⁰ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865988&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ³¹ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865988&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ³² (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865988&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ³³ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865988&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ³⁴ (www.will2006.org/news.php?subaction=showfull&id=1137865988&archive=&start_from=&ucat=2&x=updates)
- ³⁵ ICFTU, “**Will 2006 : Environment is a trade union priority**”, ICFTU ONLINE (16.1.2006). (www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991223284&Language=EN)
- ³⁶ ICFTU, “**Will 2006 : Environment is a trade union priority**”, ICFTU ONLINE (16.1.2006). (www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991223284&Language=EN)
- ³⁷ Olsen, s. 1-3.
- ³⁸ UNEP, **Final Resolution of the Trade Union Assembly at its first Meeting**, UN/UNEP, UNEP/DPDL/TUALE/2, 2006.
- ³⁹ ICFTU, “**Will 2006 Conference: Trade Unions Agree Action on Environment with Key UN Bodies**” ICFTU ONLINE (16.1.2006). (www.icftu.org/displaydocument.asp?Index=991223286&Language=EN)
- ⁴⁰ UNEP, **Final Resolution of the Trade Union Assembly at its first meeting-Workers Initiatives for a Lasting Legacy (WILL2006)**, (www.will2006.org/documents/TUALEfinalresolution-ENG.pdf)
- ⁴¹ Olsen, s.2.
- ⁴² World Water, “**World’s Water Crisis**”, The UN World Water Development Report-Water for People, Water for Life, s. 11.(www.unesco.org/water/wwap)

⁴³ UNEP, *Report*, s.2.

⁴⁴ UNEP, *Report*, s. 8.

⁴⁵ Hilary French, “**Speeches**”, 15 January 2006. (<http://www.will2006.org/news.php?x=speeches>)